

BIULETYN KOWIEŃSKI**W I L B I**

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

Nr.

Wilno, dnia 2 maja 1932 r.

657.

T r e ś ć n u m e r u :**I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.**

Dział.Str.

K r o n i k a .

1. Traktat z Estonją w sprawie ochrony przedsiębiorstw przemysłowych.-	I.	1.
2. Echo artykułu "Kur.Wil." w "Dniu Kowieńskim".-	"	"

**III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.**

K r o n i k a .

3. Areszt księdza.-	III.	"
4. Projekt likwidacji Rady Państwa.-	"	"
5. Ukaranie redaktora jednodniówki młodzieży socjaldemokratycznej.-	"	"
6. Zawieszenie pisma "Aurory".-	"	"

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

7. Sprawa kłajpedzka w ujęciu prasy litewskiej.-	VII.	"

K r o n i k a .

8. Gubernator Merkys o sytuacji w Kłajpedzie.-	"	2.
9. Przedstawiciele państw-sygnatarjuszy u min.Zauniusa.-	"	3.
10. Dyrektor Trukunas o szkolnictwie w Kraju Kłajpedzkim.-	"	"

----0§0----

-o-

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

K r o n i k a .

Traktat z Estonją w sprawie ochrony przedsiębiorstw przemysłowych. Jak podaje Elta, rząd estoński zatwierdził projekt litewsko-estońskiego traktatu w sprawie wzajemnej ochrony mienia przedsiębiorstw przemysłowych.

Echa artykułu "Kur.Wil." w "Dniu Kowieńskim". "Dzień Kowieński" Nr.96/ zamieszcza in extenso artykuł "Kur. Wileńskiego" p.t."W zatrutej atmosferze".

III.ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

Areszt księdza "Dzień Kowieński" /Nr.95/: Sąd Wojenny skazał poniewieskiego księdza Wajtiemunasa na dwa lata więzienia za wygłoszenie przeciwrządowej mowy w kościele. Trybunał Najwyższy wyrok sądu Wojennego zatwierdził. Obecnie Prokuratura Sądu Wojennego wydała rozporządzenie, aby ks.Wajtiemunasa aresztowano celem osadzenia w więzieniu.

Projekt likwidacji Rady Państwa "Echo" /Nr.115/: Gabinet Ministrów rozpatruje projekt ustawy o reformie sądownictwa. Nowy projekt ustawy przewiduje stworzenie Izby Sądowej, jako wyższej instancji apelacyjnej. Możliwa jest również likwidacja Rady Państwa, której członkowie będą mianowani sędziami w Izbie Sądowej. Przewodniczącym Izby zostałby Ciplauskas, prokuratorem Żalkauskas, zaś członkami Papeczkys, Kalnietis, Masiulis i Szylingas.

Ukaranie redaktora jednodniówki młodzieży socjaldemokratycznej. Z rozporządzenia komendanta Miasta odpowiedzialny redaktor wydanej przez socjaldemokratyczną młodzież jednodniówki "Zežyrbas" /Iskry/ Dagis został ukarany grzywną w wys.500 lt. z zamianą więzienia na jeden miesiąc za opublikowanie artykułu, podżegającego jedną część ludności przeciwko drugiej.

Zawieszenie pisma "Aurory". "Dzień Kowieński" /Nr.96/:Wobec niewypełnienia przez stow.studentów marksistów "Aurora" danego władzom akademickim przyrzeczenia i dalszego uprawiania na uniwersytecie agitacji politycznej, rektor prof.Czepinskis zawiesił z dniem 27 b.m.działalność tego stowarzyszenia i nakazał usunięcie z gmachu uniwersytetu jego gablotki ogłoszeniowej, przesyłając jednocześnie do Sądu Akademickiego wnioski całkowitej likwidacji "Aurory".

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

Sprawa kłajpedzka w ujęciu prasy litewskiej."Lietuvos Aidas" Nr.96 z 29.IV.32 r.Art.p.t."W sprawie życzenia sygnatarjuszy". Streszczenie:

28 kwietnia przedstawiciele państw-sygnatarjuszy Włoch, Francji i Anglii odwiedzili każdy z osobna min.Zauniusa, wyrażając w imieniu swych rządów opinie i postulaty w niektórych sprawach, dotyczących wyborów do sejmiku kłajpedzkiego.

Opinie te i postulaty noszą charakter trojaki: państwa-sygnatarjusze spodziewają się, że: 1/w Kłajpedzie będzie sprawdzona nominacja komisji wyborczych i ich działalność w warunkach sprawiedliwych; 2/że będzie sprawdzona, iż jedynie osoby stale zamieszkałe na obszarze Kłajpedy będą brały udział w głosowaniu; 3/że będzie zapewniona i sprawdzona wolność prasy i zebrań w czasie wyborów. Minister litewski odpowiedział na te oświadczenia, iż rząd litewski całkowicie się zgadza ze stanowiskiem państw-sygnatarjuszy i że już przedtem poczynił wszelkie niezbędne kroki dla zapewnienia swobody wyborów.

Rzecz prosta, minister litewski nie mógł inaczej odpowiedzieć.

na postulaty państw-sygnatarjuszy. Istotnie wszystko, co tylko zależy od rządu centralnego było zrobione, by ludność Kłajpedy mogła swobodnie i szczerze wyrazić swą wolę.

Sygnatarjusze życzą sobie, by komisje wyborcze były stworzone i działały na warunkach słusznych. Nikt przeciwko takiemu żądaniu nie może oponować. Komisje wyborcze były stworzone drogą przestrzegania postanowień ordynacji wyborczej i nikt bodaj nie może zarzucić, że się coś stało nielegalnego. Mówiono wprawdzie, że naczelna komisja nie została utworzona na zasadach parytetu. In. słoww nie są reprezentowane w niej poszczególne partje. Jednak żadna komisja najwyższa nie była nigdy tworzona na Litwie na zasadach parytetu. Obecna komisja utworzona została z osób dobrze znanych w całej Kłajpedzie i pracuje ona najbardziej normalnych i słusznych warunkach.

Co się tyczy drugiego postulatu żądającego, by w wyborach brały udział tylko osoby zamieszkałe w Kłajpedzie, słusność jego nie ulega wątpliwości. W wyborach będą uczestniczyły istotnie osoby, które się zaliczają do stałych mieszkańców obszaru kłajpedzkiego. Postulat sygnatarjuszy został więc w tym względzie wypełniony.

Trzeci postulat dotyczący zapewnienia swobody prasy i zebrań także został już wypełniony. W końcu marca został zniesiony t.zw. stan wojenny. Żadnych zezwoleń na zebrania nie potrzeba. Cenzura przewencyjna również zupełnie zniesiona.

Wobec tego wszystkiego zwrócenie się państw-sygnatarjuszy do rządu litewskiego z żądaniem wykonania rzeczy, które już zostały wykonane, nie miałyby, sądząc z pozorów, racji bytu. Jednak trzeba pamiętać, że prasa niemiecka przygotowuje swoje społeczeństwo do możliwej klęski podczas wyborów do Sejmiku. Sami germanizatorzy w Kłajpedzie ze zdziwieniem widzą falę niezadowolenia, jaka się przejawia w różnych warstwach ludności z powodu bezmyślnej i szkodliwej dla interesów Kłajpedy polityki germanizatorów. Ci ostatni zwracają się więc o pomoc do swych braci z tamtej strony Niemna. Rząd niemiecki, nie mogąc inaczej dopomóc, skierował do państw-sygnatarjuszy aż dwa pisma, wykazując rzekome nieprawości popełniane rzekomo przez Dyrektorjat Simaitisa. Trudno więc było mocarstwu odpowiedzieć na wołania niemieckie całkowitem milczeniem. Jedynie w ten sposób można tłumaczyć krok sygnatarjuszków w sprawach dawno już uregulowanych przez sam rząd litewski, który notabene dostarczył już o tem sygnatarjuszom odpowiednich informacji.

"Lietuvos Žinios" Nr. 95 z 27.IV.32 r. Art. p. t. "Kłajpeda w przeddzień wyborów". Streszczenie:

Kłajpeda stanowi drzwi Litwy, prowadzące na szeroki świat. Na terenie Kłajpedy, gdzie język litewski jest językiem państwowym już 10 lat przeszło 100 nauczycieli niemieckich przygotowuje przyszłych obywateli litewskich, ucząc ich języka niemieckiego. Przeciętnie licząc po trzy tys. dzieci rocznie, w ciągu 10 lat 30 tys. dzieci litewskich nasiąkało językiem i kulturą niemiecką. Niemieckość przejawia się na obszarze Kłajpedy na każdym kroku. Nazwy litewskie brzmią w interpretacji niemieckiej a więc Szyłokarczma - Heydekrug, Kukorajcie - Kukoraiten, Pregoła - Prokuln i t. d. Przyjazd pociągu zapowiada się okrzykiem "Zug an", odjazd "Zug ab", przedział dla mężczyzn określa się napisem "Für Männer". To się nazywa równość językowa.

K r o n i k a .

Gubernator Merkys o sytuacji w Kłajpedzie. Gubernator kłajpedzki Merkys udzielił ostatnio przedstawicielowi Elty następującego wywiadu w sprawie sytuacji na obszarze Kłajpedy: Incydenty, jakie mają miejsce na wiecach wyborczych są godne potępienia niezależnie od tego kto je spowodował. Pewien wpływ na te wypadki wywarła prasa niemiecka, która zgęszczała barwy przy opisywaniu sytuacji w Kłajpedzie i przez to podniecała namiętności. Taki stosunek prasy niemieckiej do zagadnienia kłajpedzkiego nie może wyjść na korzyść przyjaznemu współżyciu obu narodów a jedynie zaostreza stosunki. Dlatego też ze zjawiskiem tem prowadzi się uporczywą walkę. Dla uniknięcia incydentów policja pograniczna będzie musiała pomagać policji krajowej. W razie potrzeby zostaną też użyte oddziały wojskowe. Żadne ograniczenia swobód obywatelskich nie mają miejs-

ca: zebrania zwoływane są w legalnych granicach ~~XXXX~~ na żądanie wszystkich tych, którzy zebrania chcą urządzać. Prasa również korzysta ze swobody. Zajście w Smolenikach jest tylko zetknięciem się ludzi przeciwnego zdania. Wypadek z zasmarowanymi witrynami będzie rozpatrzony, a winowajcy ukarani.

Co się tyczy kwestji wydania nowym obywatelom miejscowych paszportów, fakt ten wzyskuje się jedynie jako argument agitacyjny. Paszporty są wydawane na podstawie wydanej przez Sejmik ustawy. Dyrektorjat Boettchera wbrew ustawie ustalił nowe warunki otrzymywania paszportów. Rząd litewski nie czyni dla sezonowej propagandy, a tylko przeprowadza swe plany. Pożyczki będą wydawane w dalszym ciągu. Będzie się unikać zaostrzenia stosunków. Wzmożenie nacjonalistycznych antagonizmów może przynieść Kłajpedzie jedynie szkodę. Niektóre żywioły nieżyczące sobie uspokojenia obszaru Kłajpedy, będą się niewątpliwie starały utrzymać pozycje. Jednak dawne grzechy nauczyły już wielu. W związku z tem da się znaleźć sposób sprawowania spokojnych rządów nad Kłajpedą.

Rząd centralny po zlikwidowaniu smutnej pamięci Dyrektorjatu Boettchera działał w tym samym kierunku. Należy się jedynie spodziewać, że przyszłe przedstawicielstwo Kraju Kłajpedzkiego pójdzie po linii współpracy z rządem centralnym. Wszystko będzie zależeć od wyników wyborów 4 maja.

Przedstawiciele państw-sygnatarjuszy umin.Zauniusa. Jak podaje Elta, posłowie Francji, W. Brytanji i Włoch odwiedzili min.Zauniusa i zakomunikowali mu stanowisko swych rządów w sprawie kłajpedzkiej: nominacja i działalność komisyj wyborczych ma być zastosowana do przepisów prawnych; prawo głosu winne otrzymać jedynie osoby istotnie zamieszkałe na obszarze Kłajpedy. W czasie wyborów winna być zagwarantowana swoboda prasy i zebrań.

Minister Zaunius w odpowiedzi oświadczył, że rząd litewski całkowicie przyłącza się do opinii sygnatarjuszy i już dawniej zastosował wszystkie środki w zakresie swobody legalności wyborów.

Dyrektor Trukanas o szkolnictwie w Kraju Kłajpedzkim. "Dzień Kowieński" /Nr.96/: Dyrektor gimnazjum litewskiego w Kłajpedzie Trukanas udzielił Elcie wywiadu w sprawie szkolnictwa w Kłajpedzie: Naczelne miejsce zajmują szkoły początkowe, lecz niestety 90% tych szkół jest niemieckich i tylko 10% litewskich i mieszanych. W Kłajpedzie jest tylko jedna czysto litewska szkoła początkowa. Procentowo na 73 szkoły 45 powinno być czystolitewskich.

We wszystkich szkołach kraju ogółem wykłada 500 nauczycieli, z których zaledwie 120 posiada jęz.litewski, a 20% wszystkich nauczycielami jest obywatelami niemieckimi. Zaledwie obecnie po zwolnieniu 20 nauczycieli, posiadających obywatelstwo niemieckie, w dziedzinie tej nastąpiło polepszenie.

Zdarzały się nawet skandaliczne wypadki, gdy uczniowie odpowiadali, że Kraj Kłajpedzki znajduje się pod rządami Hindenburga, a stolicą Litwy jest Moskwa.

W szkolnictwie średnim również jest przewaga szkół niemieckich, a w Kłajpedzie są 2 niemieckie gimnazja i 2 progimnazja na jedno gimnazjum litewskie. Seminarja nauczycielskie są mieszane, a warunki pracy w niemieckich i litewskich szkołach średnich nie są jednakowe. Litewskie gimnazjum im.Witolda W. istnieje zaledwie 10 lat, podczas, gdy niemieckie gimnazjum funkcjonuje tam już od lat 100. Niemcy posiadają swe domy i tradycje, zaś litewskie gimnazjum zmuszone jest wynajmować lokal w gmachu seminarjum nauczycielskiego, gdzie panuje takie przepełnienie, że w jednej klasie musi się mieścić po 50 uczniów. Mimo to gimnazjum litewskie cieszy się popularnością i dużą frekwencją. Obecnie pobiera w niem.nauki 323 uczniów, przeważnie z rodzin osiadłych w kraju i 54 uczniów z Wielkiej Litwy. Litwini w obronie dzieci przed germanizacją zakładają w kraju szkoły prywatne. M.in.założono również litewskie gimnazjum prywatne w Pogiegach, gdzie uczęszcza ok.280 uczniów.

